

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra marketingové komunikace a public relations

**Komparativní analýza reakce západních a východních médií
na ruskou invazi na Ukrajinu**

Bakalářská práce

Autor práce: Jakub Neumann

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Petr Kobloušek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28.7.2023

Jakub Neumann

Bibliografický záznam

Neumann, J. (2023). *Komparativní analýza reakce západních a východních médií na ruskou invazi na Ukrajinu* (Bakalářská práce). Praha.

Rozsah práce: 63923 znaků

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu rétoriky média Izvestija v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu. Na základě pečlivého zkoumání a kritické analýzy zkoumaných článků, tato bakalářská práce porovnává a kontrastuje způsoby, jakými se západní a východní média zabývají tímto konfliktem, zvláště vzhledem k jejich zpravodajským zájmům a propagandě. Následně poté zmapuje, které narativy médium Izvestija používá a které jsou v jejich článcích nejčastější. Výsledky ukazují časté používání lživých či zavádějících tvrzení média Izvestija. Zároveň také zobrazují v konkrétních článcích odlišné zobrazení reality mezi západními a východními médii.

Abstract

This bachelor thesis focuses on the analysis of the rhetoric of the Izvestia media in response to the Russian invasion of Ukraine. Based on a careful examination and critical analysis of the articles examined, this bachelor's thesis compares and contrasts the ways in which Western and Eastern media outlets have dealt with this conflict, especially in light of their news interests and propaganda. It then goes on to map which narratives the Izvestia media use and which are most common in their articles. The results show the frequent use of false or misleading claims by the news outlet Izvestia. They also show the different portrayal of reality between Western and Eastern media in specific analyzed articles.

Klíčová slova

Propaganda, Izvestija, CNN, Fox News, Al-Jazeera, The Moscow Times, ruská invaze na Ukrajinu, narativ, analýza médií

Keywords

Propaganda, Izvestia, CNN, Fox News, Al-Jazeera, The Moscow Times, Russian invasion of Ukraine, narrative, media analysis

Title

Comparative analysis of differences between western and eastern news outlets reporting on the Russian invasion of Ukraine

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Ing. Petrovi Koblovskému, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady, mé babičce za pomoc s překlady a také kamarádce Julií Valko za pomoc s překlady.

Obsah

Úvod	3
1. Teoretická část	4
1.1 Propaganda	4
1.2 Gatekeeping	6
1.3 Manipulační techniky	6
1.3.1 Cherry-Picking a využití principu konfirmačního zkreslení.....	7
1.3.2 Rámcování	8
1.3.3 Senzacektivost.....	9
1.3.4 Appeal to authority.....	10
1.3.5 Fake news.....	10
1.3.6 Stádový efekt	11
1.4. Popis jednotlivých médií a jejich organizace	12
1.4.1 Východní.....	12
1.4.1.1 Izvestija	12
1.4.1.2 The Moscow Times.....	13
1.4.2 Západní	14
1.4.2.1 Fox News	14
1.4.2.2 CNN	15
1.4.2.3 Al-Jazeera.....	16
1.5. Moderní ruská propaganda	16
1.5.1 Je velkoobjemová a multikanálová.....	16
1.5.2 Je rychlá, nepřetržitá a často se opakuje	17
1.5.3 Chybí jí závazek k objektivní realitě	17
1.5.4 Chybí jí závazek k zachování konzistence	18
1.6. Zavedené narativy	18
1.6.1 Na Ukrajině vládnou nacisti a banderovci/Je tam nelegitimní vláda.....	18
1.6.2 Na Ukrajině probíhala genocida	18
2. Praktická část	19

2.1. Metodika výzkumu	19
2.2. Statistické data média Izvestija	21
2.3. Hlavní chronologická linka narativů ruského média Izvestija.....	21
2.3.1 Fáze – 1. 2. 2022 – 14. 2. 2022	22
2.3.2 Fáze – 15. 2. 2022 – 20. 2. 2022	23
2.3.3 Fáze – 21. 2. – 23. 2. 2022	24
2.3.4 Fáze – 24. 2. 2022	25
2.3.5 Fáze – 25. 2. 2022 – konec pozorování	25
2.4. Case studies jednotlivých událostí popisované různými médii	27
2.4.1 Posilování vojsk NATO a vojenská cvičení na začátku února 2022.....	27
2.4.2 Informování o přesunu finálového zápasu Ligy mistrů UEFA z Petrohradu.....	30
2.4.3 Rasismus na Ukrajině v době počátku invaze.....	30
2.5. Statistické údaje jednotlivých narativů	31
2.6. Diskuse a shrnutí výzkumu.....	34
3. Limity a doporučení pro další výzkum	36
Závěr	37
Summary.....	38
Bibliografie	39
Přílohy.....	43

Úvod

V současném světě je informační válka v plném proudu. Média – tradiční i digitální – hrají klíčovou roli ve formování veřejného mínění a mohou také ovlivnit politický diskurz. V této informační bitvě o naklonění si veřejného mínění může být rétorika velmi mocnou zbraní. Východní a západní média mohou k dosažení svých cílů používat odlišné strategie, jako například využívání principu gatekeepingu, manipulačních technik a opakování svých specifických narativů. Jedním z nejzřetelnějších příkladů tohoto “boje” může být situace, která se začala odehrávat v únoru 2022. Během tohoto období začala ruská média silně prosazovat své narativy, aby tak připravila své obyvatelstvo na případnou nadcházející politickou a sociální situaci. Tyto události nám poté poslouží jako podnětný příklad pro naše další zkoumání.

Tato práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení a definování klíčových pojmů a konceptů, kterým je důležité rozumět při čtení praktické části této práce. Zároveň také rozeberu popisy jednotlivých médií a určení jejich vlastnické struktury a financování. Praktická část se poté zabývá zkoumáním zpravodajství média Izvestija v době od 1.2.2022 do 6.3.2022. Zjistím, jak se s postupem času měnilo a jaké jsou používány narativy. Zároveň se také zaměřím na jejich četnost a výskyt ve článcích. Z těchto dat poté vytvořím časovou linku této rétoriky, která bude určena k lepšímu pochopení, jak se informační válka ze strany Ruska vyvíjela a měnila. V závěru této práce své poznatky shrnu a popíšu případné náměty k dalšímu zkoumání.

Na závěr úvodu bych také rád popsal své odklonění od schválené teze. Jelikož hlavní část zkoumání proběhla kvalitativní metodou, rozhodl jsem se, že se zaměřím primárně na popsání média Izvestija. Je to způsobeno tím, že tato média nemají tolik konkrétních společných zpráv, abych o tom napsal celou práci. Ostatní média mi poslouží hlavně k porovnání, jak byly jednotlivé konkrétní zprávy podány. Zároveň jsem také zmenšil počet médií z osmi na pět, vyřazením médií ČT, Aeronet a BBC. A zkrácením sledovaného období na 34 dní.

1. Teoretická část

1.1. Propaganda

Při zkoumání rétoriky a komunikace médií během vyostřených situací a konfliktů, se musíme zaměřit nejen na to, co nám média sdělují, ale i jakým způsobem. Propaganda jako forma komunikace slouží k přesvědčování lidí, aby si mysleli to stejné, co propagandista (Jowett, & O'Donnell, 2006).

Slovo propaganda vzniklo v roce 1622, když papež Řehoř XV. založil instituci *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*, která sloužila k propagaci křesťanství v krajích tzv. Nového světa. V této době však toto slovo nemělo negativní konotace jako dnes. Jeho vnímání se změnilo až v době první a druhé světové války. Jelikož moderní společnost potřebovala přesvědčit o správnosti těchto konfliktů, začínala se využívat nejen bílá propaganda, ale i šedá a černá (viz dělení propagandy). Například ve Spojených státech amerických vznikly propagandistické agentury, které měly za úkol “prodat” tuto válku veřejnosti a zaručit plynulý provoz průmyslu. Propaganda v této době nebyla založena na podvodu a přímé lži, ale zároveň velmi apelovala na krutost druhé strany. Jako příklad bych uvedl známý plakát “Destroy this mad brute – ENLIST”, kde byla německá strana zobrazována jako šílená opice, která zabije americké ženy a chce rozšiřovat svoji “kultur” (Jowett, & O'Donnell, 2006).

Propaganda však dosáhla svého zenitu během druhé světové války. Nacistická propagandistická mašinerie vedená Josephem Goebbelsem je pravděpodobně nejznámějším příkladem, která šířila antisemitská a pronacistická poselství, již v době před válkou. Propaganda v té době cílila již i na děti. Jako příklad může sloužit kniha “der Giftpilz”, která měla děti učit, jak rozeznat dobrou houbu (árijec) a jedovatou houbu (Žid).

Při studiu propagandy můžeme narazit na tři druhy propagandy, které se liší podle transparentnosti zdroje a udávání pravdy.

Nejpravdomluvnější je propaganda bílá. Vyznačuje se tím, že podané informace jsou z větší části pravdivé, a také tím, že v samotném sdělení je správně identifikován zdroj informací. Údaje však mohou být prezentovány zaujatým nebo selektivně příznivým způsobem (viz cherry-picking) s cílem podpořit určitý pohled nebo událost, jako například podpora amerických atletů v TV při Olympijských hrách. Její hlavní funkcí je vyvolání dojmu, že propagandistická strana je důvěryhodná a má ve svém zájmu konat dobro pro publikum přijímající informace. (Jowett, & O'Donnell, 2006). Tímto druhem lze také budovat důvěryhodnost naší platformy k pozdějšímu použití černé či šedé propagandy

Černý druh propagandy je naprostý opak bílé. Jejich hlavním cílem je rozšiřovat lži, pomluvy a výmysly z naprosto neidentifikovatelného, falešného nebo anonymního zdroje. Jejím cílem je vyvolat co nejsilnější emoce, které mohou buď vyburcovat populaci k akci, nebo naopak demotivovat protivníka. Její úspěch přímo závisí na příjemcích. Pokud si propagandista špatně vytyčí cílovou skupinu, nebo vytvoří lež, která je na první pohled zřejmá, může vyvolat podezření, které vyústí v neúspěch. (Jowett, & O'Donnell, 2006)

Šedá propaganda je prakticky mezistupeň mezi bílým a černým druhem propagandy, jelikož má znaky obou druhů. Její zdroj může, ale zároveň nemusí být identifikovaný a samotné informace mohou být zkreslené, či jinak upravené. Pro přiblížení bych použil příklad, kdy se v roce 2003 v amerických novinách objevovaly dopisy od vojáků sloužících v Iráku, které popisovaly úspěchy přestavby a revitalizace této země. Když poté novinářský holding Gannet vypátral údajné autory těchto dopisů, dotazovaní odmítli, že by takové texty někdy napsali. Je však potřeba dodat, že všichni přiznali, že s texty souhlasí a že jsou napsané pravdivě. Z tohoto příkladu je vidět, jak šedá propaganda funguje – informace pocházejí z neidentifikovatelného zdroje (černá propaganda), ale zároveň jsou pravdivé (bílá propaganda). (Jowett, & O'Donnell, 2006)

1.2. Gatekeeping

Při rozebírání rétoriky a biasu nesmíme opomenout pojem gatekeeping, neboli „hlídání u brány“. Tento pojem označuje proces vybírání zpráv určených ke zveřejnění. Při zkoumání médií je totiž také důležité si všimnout i jaké zprávy dané médium nezveřejňuje. V případě Ruských médií tak mohou například zveřejňovat zprávy o vítězstvích své armády, ale nikoliv o jejich neúspěších.

Jako první zdokumentoval tento jev Kurt Lewin, který zkoumal potravinové nákupní chování rodin. Všiml si, že informace chodí tzv. vchodovou oblastí, kde se podle pozitivních i negativních vlivů rozhoduje, jestli projdou dále či nikoliv. Stejný koncept se později začal využívat i v oblasti mediální teorie při výběru zpráv v novinách. Prvotně se tento koncept studoval v subjektivní rovině – jak se „gatekeeper“ rozhoduje, co přes tento vstupní bod vpustí dále do finálního produktu. Později se však výzkum přesunul na zkoumání institucionálních vlivů, které se rozdělily do „organizačních“ a „ideologických“. Prvním druhem vlivu je působení interních procesů organizace a její byrokratické uspořádání. Ideologické jsou poté závislé na morálních hodnotách, kulturním tlaku a také politickém uspořádání (McQuail, 2007). Galtung a Ruge (Galtung, & Ruge, 1965) toto rozvedli dál uvedením dvanácti faktorů. Čím více faktorů zpráva obsahuje, tím větší pravděpodobnost je, že zpráva bude zveřejněna. Mezi ně patří například negativní faktory (negativní zprávy), personifikace, elitní národy a lidé, nečekanost nebo také vyváženost typů zpráv (noviny nemůžou být jen černá kronika).

McQuail (2007) však uvádí, že teorie gatekeepingu má svá omezení. V reálném světě nemusí být vždy pouze jedna finální pravda, jež je poté upravována médii. Je tedy na samotných redaktorech, aby se „syrovými“ zprávami nakládali, jak nejlépe mohou.

1.3. Manipulační techniky

Při rozebírání různých narativů představenými médii je důležité se seznámit s různými manipulačními technikami, argumentačními fauly a také poruchami naší mysli, které poté mohou propagandisté využít. Proto je v následující kapitole přiblížím a zasadím do kontextu.

1.3.1. Cherry-Picking a využití principu konfirmačního zkreslení:

Anglický pojem „cherry-picking“ (česky vybírání či sbírání třešní) je definován jako neobjektivní výběr údajů o sociálních ukazatelích na podporu předem vytvořených představ. Vznikl z metafory, kdy se při sběru třešní vybírají jen vhodné kusy ke konzumaci (Klass, 2009). Tato manipulační technika využívá principu konfirmačního zkreslení. Tuto kognitivní chybu bychom mohli popsat jako chybu našeho systému 1 (část myšlení, jež jedná rychle a používá zkratky k pohotovému reakci). Vzniká tak, že naše myšlení může přehlížet nebo nedostatečně zohlednit důkazy, jež jsou v rozporu s naším názorem. Naopak však může přikládat velkou váhu důkazům, které ho podporují. To může vést k nadměrné důvěře v osobní přesvědčení a může naopak posílit vlastní názor i přes prezentaci faktů, které jsou v rozporu k tomuto smýšlení (Kahneman, 2012).

Tyto principy mohou být uplatněny tak, že médium představí jen pohled jedné strany, nebo dá velký prostor zprávě, jež se hodí do jeho narativu a zcela ignoruje nebo informuje méně o zprávách, které tento narativ vyvracejí nebo jinak upravují (Schatz, 2019).

V kontextu ruských médií bychom mohli uplatnit situaci, kdy píšou pouze o protestech a shromáždění, která podporují „speciální operaci“. Zmínku o z naší perspektivy mnohem častějších protestech proti můžeme najít pouze zřídka, a to ještě jinak představenou.

1.3.2. **Rámcování:**

Manipulační techniky se často kombinují, a proto nyní navážu na předchozí kapitolu. Když opět vezmeme příklad zpráv o protestech proti invazi, můžeme si všimnout, že je nepokládají jako protesty proti ruským krokům, ale jako příklady rusofobie v zahraničí.¹

Rámcování se tedy v podstatě dá popsat jako zvýraznění určitých částí vnímané reality. Takto předložená informace podporuje “chtěné” pochopení problému, anebo navržené způsoby řešení situace. Komunikátor se prakticky snaží, aby byla tato zvýrazněná informace zpracována, a tím také zapamatována. (Entman, 1993)

Kahneman (2012, s.88) uvádí: *“Různé způsoby prezentace stejných informací často vyvolávají různé emoce. Tvrzení, že "šance na přežití jeden měsíc po operaci je 90 %", je více uklidňující než ekvivalentní tvrzení, že "úmrtnost do jednoho měsíce po operaci je 10 %".”*

Při rámcování se také často uplatňuje již zmíněný princip cherry-picking, kdy si vybíráme informace, které by odpovídaly našemu rámci a vylučujeme ty které ne.

Rámcování můžeme dělit na tři druhy:

Rámce v komunikaci se vyznačují různými slovy, definicemi, frázemi a prezentačními styly, které řečník nebo žurnalista využívá. Jako příklad mohu uvést krajně pravicový pochod – buď o něm lze mluvit v kontextu, že účastníci využívají své právo na svobodu slova, nebo o tomto pochodu můžeme referovat ve smyslu, že ohrožují veřejnou bezpečnost.

¹ Konkrétní příklad z mého zkoumání – IZ205 (viz popsání systému ID v metodologii), kde Izvestija použila fotku protestu před Dublinskou ambasádou jako zobrazení rusofobie

Rámce v myšlení se projevují uvnitř člověka. Pokud jako příklad použiji již zmiňovaný pochod, může se nám vybavít fráze “svoboda slova“ nebo také “ohrožení veřejné bezpečnosti”.

Rámce v komunikaci často hrají důležitou roli při utváření rámců v myšlení. Tento proces se nazývá "efekt zarámování" a dochází k němu, když v průběhu popisu problému řečník zdůrazní některé vlastnosti tématu, což způsobí, že se jednotlivci při vytváření svých názorů na tyto vlastnosti více zaměří. Pokud například popíšeme zmíněný pochod z hlediska svobody projevu, pak posluchači následně založí své názory na úvahách o svobodě projevu a možná podpoří právo na shromáždění. Naopak pokud řečník použije rámec veřejné bezpečnosti, publikum bude své názory zakládat na úvahách o veřejné bezpečnosti a možná bude proti shromáždění. (Druckman, 2020)

1.3.3. **Senzacektivost:**

Pro to, aby se zprávy co nejvíce šířily, musí čtenáře zaujmout. Média proto mohou psát tak, aby vyvolala ve čtenáři nějakou emoci, vzrušení či empatii. Senzacektivost se však netýká jen obsahu zpráv, ale také způsobu, jakým jsou prezentovány.

Změny ve formě prezentace zahrnují tendence ke kratším příběhům, většímu počtu obrázků a jednodušší slovní zásobě a syntaxi. Z toho vyplývá, že takovéto bulvární zpravodajství má tendenci používat méně složité jazykové struktury a neformálnější tón, díky čemuž mohou být zprávy přístupnější širšímu publiku. Může se také ale jednat o manipulativní prvky, jako šokující titulky, přehnaná tvrzení nebo emotivní výrazy, jež přitahují pozornost a vyvolávají silné pocity. (Otto & Glogger, & Boukes, 2017)

1.3.4. Appeal to Authority:

I přestože koronavirová krize způsobila pokles důvěry lidí k expertům a vědcům, stále máme důvěru v autority (Kennedy & Tyson, & Funk, 2022). Je to způsobeno hlavně výchovou (rodiče jako hlavní autorita), ale také vírou v to, že se experti na svojí pozici dostali díky svým znalostem a schopnostem. Jejich radám tedy velmi často důvěřujeme. V potaz však nebereme legitimitu těchto expertů a možnost, že svou pozici mohli získat také jinými způsoby než svou kompetencí. (Cialdini, 2012)

Tohoto principu proto mohou využívat média, jež si pozvou na rozhovor experta, který může potvrdit daný narativ anebo vyřknout naprosto nepotvrzená “fakta”². Nemusí to však být jen údajní experti na danou problematiku, ale také slavní lidé (umělci, herci atp.). Dále také mohou média vyjmout autorova slova z kontextu a tím dát legitimitu jejich tvrzení.

1.3.5. Fake News:

„Fake news”, neboli falešné zprávy jsou součástí černé propagandy. Jsou nejčastěji vytvářeny “novináři”, již se neřídí zavedenou novinářskou etikou (Lazer et al., 2018). Tyto zprávy jsou tvořeny za účelem získání zisku (peníze z kliků či reklam) nebo pro jejich manipulační hodnotu. Rozšíření fake news také často podporují automatické a falešné naprogramované účty, čímž se jejich účinnost šíření mnohonásobně zvyšuje (Desai, & Oehrli, 2023).

Následky falešných zpráv mohou být katastrofální. Dodnes existují spekulace, že americké volby v roce 2016 byly zmanipulovány. Americký výzkum z roku 2016 ukazuje, že pouze 32 % americké populace věří

² Konkrétní příklad z mého zkoumání – IZ18 (viz popsání systému ID v metodologii), v tomto článku je komentář generalporučíka ruské armády, který uvádí jak je systém THAAD horší než ruská alternativa této zbraně

v masová média. Pokud rozdělíme víru v média mezi voliče demokratů a republikánů, dozvíme se, že 51 % demokratů a pouze 14 % republikánů věří, že tato média prezentují celé a přesné informace (Swift, 2016).

1.3.6. Stádový efekt

Schmitt-beck (Schmitt-Beck, 2015) popisuje stádový efekt jako „fenomén veřejného mínění, které naráží samo na sebe: Lidé mají tendenci se ve svých politických preferencích a postojích připojovat k tomu, co považují za existující, nebo očekávané většiny či dominantní pozice ve společnosti. Nejintenzivněji se o něm hovoří v souvislosti s volbami a postoji k otázkám”³.

Jako manipulační taktika může být zneužita, když vytvoříme mínění, že je některá myšlenka populární a věří ji většina populace⁴. Vzbuzuje se tím pocit, že by se měl člověk přizpůsobit a přidat se ke stádu. Tohoto efektu si byl dobře vědom ministr propagandy nacistického Německa Joseph Goebbels. Apeloval hlavně na lid šířením a používáním nacistického hesla “jeden lid, jedna říše, jeden vůdce”. Jeho snahou bylo vytvořit mínění, že celé Německo kroky této prohnilé vlády podporuje. Na nacistických demonstracích, se snažili vytvořit pocit “*rausch*”, pocit kolektivní jednoty. (Fontana, 2021)

Tento princip úzce souvisí s teorií konformity, což je tendence upravení našeho jednání podle ostatních lidí. Několiké výzkumy dokázaly, že princip konformity funguje natolik, že dokážeme absolutně přestat věřit vlastní mysli a zcela se poddáme stádovému myšlení. Dokazuje to například experiment psychologa S.E. Asche, který zadal testovaným subjektům jednoduchý úkol – ukázal jim dvě kartičky a měli porovnat, na které z kartiček je delší čára. Co však testovaní nevěděli, že ostatní osoby dostaly za úkol odpovídat špatně. Své mínění museli prezentovat nahlas, a tím vznikala společenský tlak. Tento experiment byl v historii

³ Přeloženo autorem viz příloha 2

⁴ Konkrétní příklad z mého zkoumání – IZ2 (viz popsání systému ID v metodologii), kde medium Izvestija prezentuje informace, že Ukrajinci jsou unavení z oslavování Majdanu a proto odkládají stavbu nových památníků, či ničí staré

několikrát opakován a chybovost se pohybovala v průměru okolo 75 %, což dokazuje, že konformita na nás má mimořádný vliv (Šedý, 2021).

1.4. Popis jednotlivých médií a jejich organizace

Při zkoumání biasu a rétoriky médií je nutné se také zaměřit na strukturu daného média.

D. McQuail (2007, s. 214) pokládá dvě základní otázky:

“Jakou míru svobody má mediální organizace ve vztahu k okolní společnosti a jak velká míra svobody je možná uvnitř samotné organizace?” a “Jak je výsledný produkt ovlivněn mediálně-organizačními rutinami a postupy při výběru a zpracování obsahu?”

Podle Jiráka a Köpplové (Jirák, & Köpplová, 2015) jsou k pochopení důležité tři faktory: vlastnictví médií, způsob financování a míra vnitřní autonomie. Vlastnictví můžeme rozdělit na média sloužící k zisku (soukromě vlastněná média) a média, která slouží neekonomickým zájmům (ve státním vlastnictví, veřejné služby a komunitní média). McQuail (McQuail, 2007, p. 189) také zmiňuje Altshullův druhý zákon žurnalistiky “Obsah médií vždy odráží zájmy těch, kdo tato média financují.” Avšak z tohoto citátu může vyvstat otázka, kdo financuje tato média? Zřejmá odpověď je vlastník, ale financování se týká i investorů, inzerentů, publika či státních orgánů. Je proto důležité, si při zkoumání médií vyjasnit také i zájmové skupiny.

1.4.1. Východní

1.4.1.1. Izvestija

Jedná se o jednu z nejstarších stále působících ruských (vezmeme-li v potaz, že Rusko je pokračovatelským státem SSSR) novin. Je nutno říci, že v této bakalářské práci budu pracovat pouze s jejich webovým ekvivalentem iz.ru, nikoli se samotnými tištěnými novinami.

Izvestija byla založena roku 1917, během Únorové revoluce. Zatímco “konkurenční” a “konzervativní” Pravda byly oficiální noviny komunistické strany, liberálnější Izvestija byla hlasem vlády a měla také větší svobodu (co to jen v SSSR šlo) (Amos, 2017). Důkazem toho bylo, že oproti Pravdě, Izvestija vydávala i negativní zprávy (Wimberg, 2007). Za to byl později v monstrprocesu odsouzen šéfredaktor Nikolai Bukharin. Po druhé světové válce se však noviny vrátily ke svému liberálnějšímu postoji, často informovaly o zahraniční politice, a proto byla Izvestija často čtena vzdělanějším publikem.

Po rozkladu SSSR a během státní privatizace se Izvestija zbavila své komunistické minulosti a rebrandovala se jako liberální noviny. Roku 2005 však většinový podíl koupila ruská státní firma Gazprom a noviny znovu propadly cenzuře. Důkazem může být nucená rezignace hlavního editora Rafa Šakirova kvůli zpravodajství listu o čečenském teroristickém útoku ve městě Beslan. Ačkoliv byl jeho odchod prezentován jako dobrovolné odstoupení, sám Šakirov později tuto akci označil jako Putinův první útok na nezávislá média. Tento incident byl začátkem úpadku nezávislosti těchto novin. V roce 2008 noviny odkoupil ruský oligarcha Jurij Kovalčuk a jeho firma The National Media Group (Amos, 2017). Kovalčuk je označován jako “pravá ruka” ruského prezidenta a jeho nejbližší spojenec. Jeho holding vlastní podíly v dalších populárních ruských médiích jako Channel One, REN TV a sociální síť VKontakte. Kovalčuk je zároveň od roku 2014 postihnut západními sankcemi (Hyatt, 2022).

1.4.1.2. The Moscow Times

Historie těchto novin (dnes dostupné jen online) sahá do dob rozpadu Sovětského svazu. Byly založeny nizozemským podnikatelem Derkem Sauerem roku 1992. Působily hlavně jako nezávislé noviny pro anglicky mluvící přistěhovalce, kteří po pádu komunismu odjeli do Ruska podnikat. Po Ruské anexi poloostrova Krym byl v Rusku přijat zákon, jenž limitoval vlastnictví ruských společností zahraničními

občany na 20 %, proto byly The Moscow times prodány ruskému podnikateli Demjanovi Kudrjavcevi. (Luhn, 2015)

Roku 2017 vyšel poslední výtisk a toto médium přešlo pouze do online verze. Zároveň s tím se k působení vrátil jeho původní zakladatel Derk Sauer. (The Moscow Times, 2017)

V současné době je majoritním vlastníkem Sauerův přítel, ruský podnikatel Vladimír Jao. Sám Sauer má nyní 19 % podíl (v souladu s ruským zákonem), dle jeho slov však Jao do chodu novin nezasahuje. (Meduza.io, 2017)

Nezávislé projekty monitorující objektivitu a bias médií hodnotí The Moscow Times jako důvěryhodné médium s lehkým příklonem k politické levici (Mediabiasfactcheck.com, 2023), (Ad Fontes, n. d.).

1.4.2. **Západní**

1.4.2.1. Fox News

Stanice Fox je od svého založení úzce spjata s australsko-americkým mediálním magnátem Rupertem Murdochem. Stejně jako v Rusku nyní platil i v USA zákon, že majoritní podíl v médiích, mohou vlastnit pouze Američané. Proto se Murdoch v roce 1985 vzdal australského občanství ve prospěch amerického a odkoupil firmu 20th Century Fox (Ray, 2023). Murdoch se nikdy netajil se svým pravicovým/konzervativním biasu, jako například když v roce 1992 spustil ve svých britských novinách The Sun masivní prokonzervativní kampaň. Po výhře konzervativní strany byl otištěn kontroverzní titulek “It’s the sun Wot Won it” (The Sun to vyhrálo), kde si připisoval tuto politickou výhru (Dowell, 2012).

Když v roce 1996 zakládal samotné Fox News, přibral do vedení bývalého poradce Richarda Nixona, Reagana a George Bushe – Rogera Ailese. Fox se prezentoval jako férová alternativa mainstreamu, který

měl podle Murdocha liberální bias. Jejich slogan byl “We report, you decide” (“My podáváme zprávy, vy se rozhodnete”). Velký zlom přišel před prezidentskými volbami 2016 a s příchodem Donalda Trumpa na politickou scénu. Trump a Murdoch (přínejmenším veřejně) sdíleli mezi sebou velké sympatie (Ray, 2023). Jako příklad může posloužit jejich interakce při 75. výročí bitvy v Korálovém moři, kde po Murdochově představení Trumpa, ho Trump označil za “Dobrého přítele” a “Toho jediného Ruperta, kterého známe“ (Youtube, 2017). Od roku 2016 začal moderovat politickou talk show jeden z nejznámějších politických komentátorů Tucker Carlson. Ve stejném roce podala bývalá moderátorka na Ailese trestní oznámení za sexuální obtěžování a mnoho dalších žen se k ní přidalo. Po této události Ailes odešel z Foxu a s ním i slogany, které Fox označují jako férové a objektivní médium. Nový slogan je “Nejvíce sledovaný, nejdůvěryhodnější” (Ray, 2023). Pew research center zjistil, že až 47 % konzervativců používá FOX jako svůj hlavní zdroj politických informací a 88 % FOXu věří. (Mitchell & Gottfried & Kiley, & Matsa, 2014)

Nezávislé projekty monitorující objektivitu a bias médií hodnotí Fox News jako polarizující, ale spíše důvěryhodné médium s větším příklonem k politické pravici (mediabiasfactcheck.com, 2023) (Ad Fontes, n. d.).

1.4.2.2. CNN

CNN bylo založeno jako první novinová televizní stanice, která poskytovala zpravodajství 24 hodin denně. Byla založena americkým podnikatelem Tedem Turnerem, nyní je však vlastněna firmou Warner Bros. Discovery. Zakládá si na objektivitě, avšak kritiky je nazývána jako levicová a prodemokratická (demokraté jako politická strana), z důvodu politických názorů komentátorů, kteří byli dříve většinou prodemokratičtí (Erickson, 2023). Z již zmíněného výzkumu (Mitchell & Gottfried & Kiley, & Matsa, 2014) vyplývá, že CNN důvěřují spíše levicoví (demokratičtí) voliči nežli pravicoví republikáni. I kvůli tomuto se CNN v čele se svým novým CEO Chrisem Lichtem rozhodlo k návratu ke svým začátkům objektivního žurnalistu. Jejich plánem je utlumit komentátorské pořady a dát větší prostor ve vysílání republikánům.

Nezávislé projekty monitorující objektivitu a bias médií hodnotí CNN jako spíše důvěryhodné médium s příklonem k politické levici (mediabiasfactcheck.com, 2023) (Ad Fontes, n. d.) .

1.4.2.3. Al-Jazeera

Al-Jazeera vznikla za podpory katarského šejka Hamada bin Chalífa Ál Tháního a profiluje se jako nezávislý subjekt. Televizní stanice je však nadále podporována katarským státem. Od roku 2006 také publikuje zprávy v anglickém jazyce. Je nutné dodat, že i přes většinové vnímání objektivního vysílání zpráv byla Al-Jazeera několikrát obviněna pro svůj neobjektivní postoj (hlavně ve své arabské verzi) a prezentaci zpráv, které se týkaly katarské vlády a jejich kroků. Při krizi arabské ligy v roce 2017 byl jedním z požadavků na Katar pozastavení činnosti tohoto média, jelikož bylo osočeno z destabilizace regionu (Zeidam, 2023).

Nezávislé projekty monitorující objektivitu a bias médií hodnotí Al-Jazeera jako spíše důvěryhodné médium s minimálním příklonem k politické levici. Je však třeba zmínit, že často podporují politiku Kataru (mediabiasfactcheck.com, 2023) (Ad Fontes, n. d.).

1.5. Moderní ruská propaganda

Americká nezisková organizace RAND Corporation (Paul, & Matthews, 2016) identifikuje čtyři charakteristické rysy moderní ruské propagandy:

1.5.1. Je velkoobjemová a multikanálová

Ruská propaganda je vytvářena pomocí masivního množství příspěvků a zpráv. Tyto příspěvky jsou poté distribuovány pomocí tradičních médií jako je rádio, televize a internetové zpravodajské weby. Zároveň ale

využívají tzv. trollí farmy, kde ruští propagandisté sdílí jak zprávy převzaté z již zmíněných kanálů, ale zároveň také naprosto smyšlené informace. Když internetoví uživatelé získají tyto zprávy z více zdrojů, je větší pravděpodobnost, že těmto zprávám uvěří. Využije se tím tedy stádový efekt, kdy se na propagandistické účty nabalí i běžní uživatelé, a tím se zprávy šíří dále. Zároveň také přestane být důležitý pro “manipulované osoby” prvotní zdroj, jelikož informace sdílí lidé, kterým důvěřují jejich známí nebo jiný pro ně důvěryhodný účet.

1.5.2. Je rychlá, nepřetržitá a často se opakuje

Jelikož se propaganda často neváže na realitu, nemusí se při zpracovávání zpráv čekat na zjištění pravdivých informací. Proto je možné skoro instantně reagovat na aktuální dění ve světě. Když s nějakou upravenou zprávou přijdou jako první, vytvoří tím v populaci nějaké mínění, které je poté již složitější vyvracet. Zároveň tyto manipulované pravdy často opakují. Tato technika byla využívána již v nacistickém Německu – tak dlouho bylo opakováno, že Židé jsou nepřátelé a stojí za ponižující porážkou, že tomu většina populace fanaticky uvěřila. Tento jev je dobře zdokumentován – účastníci experimentů označili zprávy jako pravdivější, pokud je již někdy slyšeli (Hasher & Goldstein, & Toppino, 1977). Souvisí to také s teorií systému 1 - aby ušetřili energii, převezmou si zprávy, které již slyšeli a označí je jako pravdivé.

1.5.3. Chybí jí závazek k objektivní realitě

Ruská propaganda často využívá pravdivý základ, ale přetvoří jej do nepoznatelné podoby, aby to souhlasilo s narativem, jenž chtějí rozšířit. Používají praktiky jako je vytrhnutí slov z kontextu, přiřazení chybného kontextu k videu/audiu nebo třeba video montáže. Často také využívají negativních komentářů na západních sociálních médiích či novinových stránkách, které potom využijí jako obraz, jak se cítí celá společnost.

1.5.4. Chybí jí závazek k zachování konzistence

Různá propagandistická média často nemusí vysílat stejná sdělení nebo popis událostí. Často mohou zkoušet, která témata či “fakta” budou s diváky rezonovat. Může se stát, že pokud něco nebude přijato dle plánu, mohou náhle otočit a rozjet šíření opačného narativu. Tím mohou také způsobit zmatení, lidé potom neví, čemu mohou věřit. Mohou poté apelovat na experty (viz kapitola 1.3.4), čímž získají zpátky svou legitimitu a důvěryhodnost.

1.6. Zavedené narativy

Jak jsem zmínil v předchozí kapitole, ruská propaganda často využívá opakování. V této kapitole bych rád poukázal na již vypracované výzkumy a vytipoval bych dva zdokumentované narativy.

1.6.1. Na Ukrajině vládou nacisti a banderovci/Je tam nelegitimní vláda

Častým narativem je, že po Euromajdanu (proevropské protesty, které způsobily pád proruské vlády) se do čela vlády dostaly banderovské a nacistické síly. Dle jejich narativu si toto nenechala líbit ruská minorita žijící hlavně na východě země. Země se tedy dostala do stavu občanské války, kde hrdinní Rusové bojují proti nacistům, kteří chtějí na jejich obyvatelstvu provést genocidu. Jak jsem již zmínil, často nemají zavedený jeden ustálený narativ, proto se také objevuje, že naopak Ukrajina není suverénním státem. Uvádějí, že je řízená zeměmi NATO nebo EU (DRUGÁ, 2023).

1.6.2. Na Ukrajině probíhala genocida

Jako jeden z hlavních narativů ruské propagandy musí být, že důvodem ruské agrese byla ochrana ruské minority na Ukrajině proti genocidě a agrese ze strany nacistických vládních milic a vojsk. Častými klíčovými slovy jsou “rusofobie a genocida”. Často zneužívají statistiky civilních obětí – připisují veškeré civilní úmrtí ruskému obyvatelstvu (Fortuin, 2022).

2. Praktická část

V první části práce jsem se zaměřil na teoretickou strukturu propagandy a její užití v podání médií sponzorovaných Ruskou federací. V následující, praktické části, jsem nasměroval své zkoumání převážně na ruské médium Izvestija. Kvalitativním výzkumem jsem určil narativy tohoto média. Při výzkumu rámců a narativů je nutné určit jejich významnost a četnost (Entman, 1993). Zároveň jsem porovnal, jestli se mé objevy shodují s předchozími pracemi. Poté jsem vybral články z různých médií, jež informují o stejné zprávě nebo narativu a porovnal jejich rétoriku a rozdíly. Z tohoto popisu problému jsem proto určil následující výzkumné otázky:

VO1: Jakým způsobem se vyvíjely narativy s blížícím se datem 24.2.2022 a po něm?

VO2: Jaké narativy byly u média Izvestija nejčastější?

VO3: Jakým způsobem se lišilo mediální zpravodajství mezi západními a východními médii u konkrétních zpráv?

2.1. Metodika výzkumu

Prvním krokem bylo shromáždění všech článků do jednoho seznamu (viz Příloha 1). Sběr článků probíhal v rozmezí od 1. 2. 2022 do 6. 3. 2022 dvěma způsoby – z webových serverů, pokud měly dostatečný interní vyhledávač a u ostatních byl použit vyhledávač Google s přesnými parametry. U všech vyhledávaných informací bylo zadáno klíčové slovo “Ukraine”, jelikož v době průběhu výzkumu převažovaly informace o napětí mezi Ukrajinou a Ruskou federací. Fox News a The Moscow Times mají interní vyhledávače, jimiž lze filtrovat nejen dle klíčových slov, ale i dle časového období. U ostatních médií jsem musel použít

vyhledávač google.com. Při vyhledávání jsem přepnul na „zprávy“⁵, zadal klíčové slovo a pomocí parametru site: „jméno webu“ jsem vyfiltroval dané články. V části case studies jsem dohledával také individuální články k tématu, proto jsou referencované tak vysokými čísly. Toto vyhledávání není perfektní, musí se filtrovat den ode dne a u vícejazyčných médií, jako CNN bylo třeba vyfiltrovat španělskou a arabskou verzi webu. Všechny tyto články jsem poté zadal do excelové tabulky a přiřadil jsem jim ID+číslo článku - IZ1, FOX1, CNN1, Al-J1, TMT1. V následující části jsem články citoval dle jejich ID v databázi, jež je přístupná jako Příloha 1.

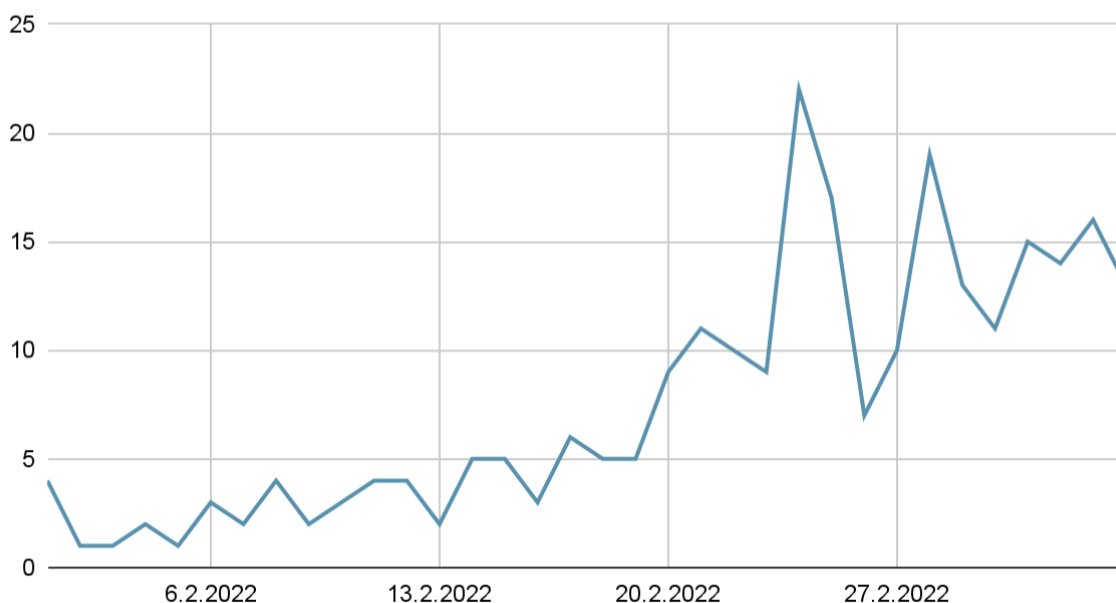
Poté jsem podrobným studiem a analýzou informací z nalezených článků vyhledal jednotlivé souvislosti a zprávy, které přinášejí informace o stejných událostech napříč médii. Ty jsem poté porovnal a zpracoval rozdíl v reportování, emoční rovině, v citacích a také jsem zjišťoval, jaké byly použity narativy. Více jsem se zaměřil na médium Izvestija a vyhodnotil předkládané narativy v textu. Ty jsem popsal a také statisticky zanalyzoval – jejich počet apod.

⁵ Nezaměnit se stránkou news.google.com - používají jiné algoritmy!

2.2. Statistické údaje článků z média Izvestija

Celkově médium Izvestija vydalo v mém zkoumaném období (34 dnů) 258 článků. V následujícím grafu jsem rozvrhl četnost článků dle data.

Počet článků

Na tomto grafu si můžeme povšimnout postupného navyšování příspěvků, které vyvrcholilo 24.2., právě v den invaze.

2.3. Hlavní chronologická linka narativů ruského média Izvestija

Při analyzování článků jsem zjistil, že Izvestija, jako médium, uspělo ve vykreslení pevného obrázku sletu událostí. Své poznatky jsem rozdělil do pěti fází, podle toho, jak se narativy a zprávy vyvíjely. První a poslední fáze mají definované hranice pouze vybraným sledovaným obdobím a jejich začátek a konec je určen dobou trvání mého zkoumání.

2.3.1. Fáze - 1.2.2022 - 14.2.2022

V této fázi jasně dominovaly tři hlavní narativy. Prvním a nejsilnějším bylo jasné odmítání a popírání připravované invaze. Často bylo použito nezaujaté spojení “ruská strana (Kremlin, Moskva atp.) odmítá, že by se měla invaze stát”. Druhým opakovaným narativem bylo upozorňování na vše špatné, co se na Ukrajině děje a poukazování na nespokojenost běžných občanů Ukrajiny a jejich nesouhlas s kroky vlády, které občanům ubližují v zájmu mezinárodní politiky⁶. Toto vykreslování obyčejného člověka funguje hlavně pro ruský domácí mediální trh. Snahou je tímto vykreslit Ukrajince a Rusy jako jeden národ, avšak s tím rozdílem, že dobré Rusko na své občany myslí, přičemž vláda Ukrajiny pouze oslavuje Banderu a Majdan. Abych tento narativ lépe vykreslil, chtěl bych představit článek “Bude to prázdné: Ukrajinci jsou unaveni z oslavování "hrdinů Majdanu”⁷ (IZ2). V tomto článku je popisován vandalismus na památnících zemřelých při Euromajdanu a celková nevole vůči stavění nových památníků. Ačkoliv je těžké nyní ověřit, jaká nálada ohledně těchto památníků opravdu panovala, případy vandalismu zmíněné v článku byly způsobeny občany z okupovaných oblastí jako Krym nebo Donbas (Radio Free Europe/Radio Liberty, 2017). Zajímavý je také například poměrně zcestný článek, v němž upozorňují na nekontrolovatelně vysoké ceny pečiva (IZ12) nebo také (podle ruské strany nesmyslné) spojení ukrajinské energetické sítě s

⁶ “Naprosté většině Ukrajinců není vůbec jasné, o co v konfliktu, který trvá již osm let, jde. Na základě geografické polohy Zakarpatí se lze jen divit, že se tam takové iniciativy v zásadě objevují. Jednak kvůli specifickému národnostně-etnickému vzorci. Za druhé je to nejvzdálenější bod Ukrajiny od Donbasu. Válka se samozřejmě nepřímou dotkla i západu republiky. Ale pro mnoho lidí v Užhorodě a v celém regionu stále vyvstává otázka: jak se jich to týká? Obyvatelé nevnímají události, které se odehrávají na Donbasu, jako něco blízkého a bolestného.” (Přeložená citace z článku IZ2, viz příloha 2)

⁷ Překlad z originálu, viz příloha 2

evropskou, což by mělo za následek zdražení energií (IZ19). Články poukazují na údajný špatný život obyvatel Ukrajiny a porovnávají s údajně dobrou životní úrovní obyvatel Ruska.⁸⁹

Dále také upozorňují na agresivitu nacistické vlády Ukrajiny společně s NATO (IZ23), která provádí agresivní vojenské manévry (cvičení) u hranic s Donbasem. V tuto dobu však proběhlo podobné cvičení i na ruské straně. Předmětem diskuse bylo také posilování vojsk NATO na jeho východním křídle (IZ8, IZ10) a také benefity případného zhoršení konfliktu na Ukrajině. Odůvodňují tím “dezinformace” západu o blížící se válce. Právě těmito prognózami se dle jejich informací USA snaží podpořit svůj energetický sektor. Vyvoláním strachu chtějí nastartovat svůj export zkapalněného zemního plynu do Evropy (IZ6).

2.3.2. Fáze - 15.2.2022 - 20.2.2022

Ve druhé fázi se již mezi stranami zvyšovalo napětí. Stále častější prognózy o ruské invazi západním politikům nevycházely a ruští politici se je proto snažili zesměšnit. Vytvořili například kompilaci videí všech neúspěšných predikcí a vyzvali západní stranu, ať pošlou seznam všech plánovaných invazí, ať si mohou naplánovat dovolenou (IZ46). Zároveň však v tomto období upozornili na údajné útoky ze strany Ukrajiny na území neuznaných lidových republik Doněck a Luhansk. U těchto zpráv se poprvé objevuje mnohokrát opakovaný odstavec “Od roku 2014 vede kyjevská vláda vojenskou operaci proti obyvatelům Donbasu, kteří odmítají uzнат výsledky státního převratu a novou vládu na Ukrajině.

Kyjev zároveň ze současné situace obvinil Moskvu. Rusko opakovaně prohlásilo, že není stranou vnitřního ukrajinského konfliktu. O jeho urovnání se jedná v minské a normandské formě¹⁰ (IZ51, IZ53). Velmi

⁸ „Podle Maxima Boroděnka, vedoucího projektu Gorčakovovy nadace a juniorního vědeckého pracovníka Ekonomického institutu Ruské akademie věd, neexistují pro Ukrajinu a Moldavsko žádné finanční a energetické výhody. Podle jeho názoru spočívá snaha o odpojení od energetických sítí Ruska a Běloruska v politické sféře. Prvním důvodem je politika. Kyjev a Kišiněv v posledních letech demonstrativně odmítají vazby s Ruskou federací, a to i přes ekonomické ztráty. Druhým důvodem je, že lze předpokládat vytvoření některých nových schémat, například pro dovoz elektřiny z EU. Všechny rozsáhlé ukrajinské projekty na odmítnutí dodávek ruského plynu a uhlí z Donbasu jsou realizovány pouze slovně. Ve skutečnosti Ukrajina nadále nakupuje, nikoliv však přímo, ale prostřednictvím zprostředkovatelských schémat, na nichž vydělávají určití lidé.“ (přeložená citace z článku IZ19, viz příloha 2)

⁹ Jako další příklady mohou posloužit třeba články IZ7 (Ukrajina chce podepsat nevýhodnou dohodu s Tureckem, kvůli politickým důvodům) a později popsaný článek IZ204 o rabování v Kyjevě.

¹⁰ Překlad z originálu viz příloha 2

zajímavě byla také převzata slova ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského na Mnichovské bezpečnostní konferenci. Na ní apeloval na dodržování Budapešťského memoranda, které by mělo garantovat územní celistvost Ukrajiny výměnou za denuklearizaci ukrajinského arzenálu. Ve svém proslovu se vyjádřil, že pokud nebudou nadále Ruskem dodržovány podmínky (okupace poloostrova Krym a podporování DLR a LLR), bude považovat tuto dohodu za neplatnou. Izvestija ho poté nazvala šílencem, jenž požaduje po západu ozbrojení Ukrajiny atomovými zbraněmi. Zároveň však zdůraznili, že ukrajinská vláda dostala peněžní odškodnění za likvidaci a přesun zbraní do Ruska. (IZ67, IZ71)

2.3.3. Fáze - 21.2.2022 - 23.2.2022

Jak se můžeme přesvědčit na Grafu 1, začal v tomto období stoupat počet denních článků. Hlavním tématem bylo ohrožení slušných obyvatel DLR a LLR “nacistickými vojsky či banderovci”. Podle článků ukrajinská vojska několikrát denně porušila zavedené příměří. Často se také objevily články ukazující devastaci po bombardování a rozporující “fejky” ukrajinské strany – naznačující, že Ukrajina je agresor a DLR A LLR se pouze brání. Ukrajinská strana prý proto ukazuje fotky “po výbuchu”, kde ale nejsou rozbitá ani roztržštěná okna, a proto jsou tímto médiem považovány za falešné.

V tomto období se také častěji objevily články o roli západu v uvedeném konfliktu. Nejvíce nápadný je v tomto ohledu narativ, že “západu” nejde o ochranu Ukrajiny, ale o destrukci Ruska. Na ruský národ jsou proto uvaleny sankce, jež však nejsou reakcí na události, ale slouží pouze jako ekonomické zbraně. Zároveň také viní západ za nepokoje v zemích přidružených Rusku jako je Bělorusko nebo Kazachstán (IZ79).

Toto vyústilo v žádost o uznání republik Doněck a Luhansk. Při schvalovacím procesu se opakovaly narativy jako třeba označování Euromajdanu za násilný puč, který nebyl částí obyvatel přijat, nebo také že se od té doby ruská strana snažila diplomaticky vyjednávat, ale ukrajinská strana všechny dohody porušovala (IZ81, IZ85, IZ88). I po přijetí zákona, který stanovil uznání DLR a LLR, však ruská

strana zdůrazňovala, že s oficiální vojenskou pomocí nemohou republiky počítat – s výjimkou ochrany státu – podobně jako pátý článek NATO (IZ88, IZ96).

2.3.4. Fáze - 24.2.2022

Poté, co ruský prezident Vladimír Putin oznámil “speciální vojenskou operaci na území Donbasu”, se počet příspěvků dramaticky zvedl. V souladu s oficiální propagandou byla nazývána speciální operací a ne válkou – je to z toho důvodu, že RF je otevřená dialogu, ale ne s nacistickými silami UA, a proto musí zabránit dalšímu krveprolití na Donbasu (IZ104). Celá “speciální operace” měla proto za úkol ochránit obyvatele, kteří nesouhlasí s kroky ukrajinské vlády, jež nikdy nezapomněla “svobodnou volbu” vyhlášení nezávislosti. Právě narativ “nacistických sil” v ukrajinské vládě a armádě byl nejsilnější. Putin ve svých projevech otevřeně nevystupoval proti celému ukrajinskému lidu, ale pouze proti nacionalistům a nepřátelům Ruska v moderní Ukrajině. Sám je označoval za Hitlerovy spolupachatele ve Velké vlastenecké válce (IZ 104, IZ114, IZ118). Zároveň neopomněl údajnou roli západu a USA, které označil jako světového hegemony, kteří mají své vlastní vidění světa. Připomněl například jugoslávské války, Sýrii a Lýbii jako oběti amerického imperialismu – fenomén, jenž se údajně snaží touto speciální operací zastavit.

Hned od začátku byly oslavovány úspěchy ruské armády a neúspěchy ozbrojených sil Ukrajiny. Několikrát byla zmíněna údajná informace, že ukrajinské pohraniční strážce odmítli bojovat a raději zběhli na ruské území (IZ104, IZ105).

2.3.5. Fáze 25.2.2022 - konec pozorování

Již od druhého dne invaze se naplno rozběhla informační válka. Ruské médium Izvestija se tím vydalo na samozvanou válku proti “fejkům” a dezinformacím. V tuto chvíli je bohužel nemožné určit se stoprocentní jistotou, jestli se rozporované zprávy skutečně objevily na sítích podporující ukrajinskou stranu. Během rešerše a výzkumu jsem našel jen minimum těchto rozporovaných zpráv na zahraničních serverech. Většinou se objevily pouze na ruských stránkách s popíráním pravdivosti daných zpráv (IZ116, IZ128,

IZ131, IZ133, IZ258). Často však zmiňují, že tyto informace byly vyvráceny na internetu (doslova V síti - “В Сети”), čímž přesouvají svou odpovědnost na internetovou komunitu (IZ157). Tuto taktiku však používali i u jiných zpráv, kdy poukazovali na to, jak se v zahraničí vysmívají svým politikům. Nejčastější obětí těchto posměchů bývá americký prezident Joe Biden, kterého provází série přešlapů, přeřeků či záměn určitých faktů. Jako příklad bych uvedl článek IZ253, kde řekl že “Putin vojensky napadl Rusko”. V tomto článku naznačují, že prezident Biden již nemá na své straně většinu Američanů. Tyto komentáře byly převzaty z protrumpovských, či proruských účtů, které zveřejnily pouze část z delšího rozhovoru, krátké deseti sekundové video. Biden se však hned v další větě omluvil a uvedl informaci na pravou míru (Liles, 2022).

Dále také informovali o veškeré podpoře pro ruskou stranu. Zmínili například různé umělce a další elity (IZ102, IZ107, IZ164), proruské shromáždění (IZ211) a také podporu celých států (IZ163, IZ239). Na druhou stranu však nesdílí názory opozice této invaze. Prezentovali pouze informace o utlačování Rusů v západních zemích a popsali případy rusofobie (IZ205). Často diskutovaným tématem byly také sankce a jejich dopady. Ve zkoumaném období byly sankce zmiňovány velmi okrajově, dopady byly zlehčovány a realita značně upravena ve prospěch Ruska. Dle mínění zmiňovaného média budou mít sankce negativní dopad hlavně pro západ a Rusko následky přežije a poradí si s nimi (IZ243, IZ232, IZ161, IZ224). Jediný, skutečně negativní článek, byl v souvislosti odstřižením Ruska od sítě SWIFT (IZ150).

Noviny také zintenzivnily narativ nacismu na Ukrajině. Popisují například všechny “hrůzy”, co ukrajinští nacisté údajně vykonali (IZ191, IZ209). Dále popisují zločiny banderovců v Kyjevě. Údajně měli v Kyjevě rabovat a obtěžovat místní populaci (IZ204) - opět se objevuje narativ obyčejného obyvatele Ukrajiny, který je obtěžován ukrajinskými nacisty. Západní média však přinášela zcela opačné informace o dění na Ukrajině. V Kyjevě „raubíři“ dle dostupných informací skutečně byli. Byli však veřejně označeni jako “мародер” (záškodník či lupič), kteří byli přivazováni ke sloupům, bití a také svlékáni (Lauvergnier, 2022). V neposlední řadě noviny oslavovaly úspěchy, hrdinství a sebeobětavost (IZ226, IZ223). Při zmiňování těchto příběhů byla použita spojení jako “zemřel při speciální operaci, aby bránil obyvatele Donbasu”.

Popisovali také příběhy obyvatel Luhanské oblasti, kde podle jejich slov poprvé není slyšet dunění děl, a proto vyjadřují radost z “armády osvoboditelů” (IZ241).

2.4. Case studies jednotlivých událostí popisované různými médii.

2.4.1. Posilování vojsk NATO a vojenská cvičení na začátku února 2022

V této kapitole jsem se snažil rozebrat jednotlivé zprávy o zbrojení a navyšování vojsk zemí NATO, Ukrajiny, Ruska a Běloruska a sílicího napětí.

Ruské médium Izvestija o tomto tématu informovalo poměrně extenzivně. Během mého sledování jsem zaznamenal celkem 14 článků informujících o tomto námětu. Poskytovaly údaje o profesionalizaci a zvětšení armády Ukrajiny, ale zároveň sdělily, že toto zbrojení je způsobeno hysterií západu, který nadále trvá na informaci, že se blíží rozsáhlá invaze Ukrajiny. Citovaly také poslance proruské strany “Opoziční platforma – pro život” který řekl, že je pro západní státy výhodné tyto fámy rozšiřovat (IZ3, IZ4, IZ25). Obvinily západ z destabilizace situace, uvedly připravované doručení systému protivzdušné obrany THAAD. Hlavním tématem bylo, že tento systém dokáže vypozorovat objekty nad ruským územím (IZ13, IZ14). V kontrastu se “strachem” z těchto systémů byl poté článek, který tento systém označoval za nedostatečný a zároveň horší verzí ruských zbraní S-500 (IZ18). Naprosto stejně byl prezentován britský lodní raketový systém “SPEAR”. Nejprve byla v člancích popisována destabilizace situace a zmíněna západní a ukrajinské agrese a poté byl tento systém označen jako nejen horší verze ruských zbraní Oniks, ale i americké Harpoon (IZ32). Největším vojenským tématem této doby však byla armádní cvičení všech zapojených států, jež probíhala příhodně v podobných termínech. V souvislosti s cvičením vojsk NATO, byly informace prezentovány poměrně neutrálně, avšak zároveň byli zmíněni ruští politici, kteří vyjadřovali

znepokojení nad výstavbou vojenské infrastruktury okolo Kaliningradu a zároveň ji označili jako další krok provokace (IZ8, IZ10). Ruské cvičení popsali jako úspěch, ale kategoricky odmítali, že by tato speciální operace měla něco společného s údajnou invazí. Běloruský lídr Lukašenko říkal, že válka blízko není, pokud někteří šílení ukrajinští nacisté nevykonají nějakou provokaci (IZ23). Silně negativně informovali o cvičení ozbrojených sil Ukrajiny. Dle slov jejich expertů a ruských politiků se tímto Ukrajina chystala na agresivní útok na Donbas. Označili to za “extrémně nebezpečné kroky”, které kopírovaly začátky mnoha konfliktů, jež začaly právě takovým vojenským cvičením. Diskutovali také o výhodách takového konfliktu pro prezidenty Bidena a Zelenského, jelikož se ve svých zemích netěší velké popularitě (IZ21, IZ23, IZ26, IZ39). Objevily se zprávy o neschopnosti “nepřítele” – o situaci, kdy do sebe při cvičení narazilo vozidlo BMP-1 a tank T-64BV přímo před prezidentem Zelenským (IZ55). Tuto informaci bohužel nemohu ověřit – objevila se na ruských webech a také na britském serveru Dailymail.com, avšak odkaz již není funkční.

Novináři Fox News reportovali o těchto událostech a následném napětí z republikánského hlediska. Často zkoumali a kritizovali kroky prezidenta Bidena (FOX2). Ačkoliv explicitně neodmítali varování vlády, zvali experty a komentátory, kteří nemají vyhraněné proukrajinské názory. Často také upozornili na situaci v USA a zaujali klasickou pozici “America first” - vláda by měla nejdříve vyřešit situaci u hranic s Mexikem, než bude řešit okolní svět (FOX13, FOX23). Vinili také prezidenta Bidena za nevydařené stažení vojsk z Afghánistánu a uvedli, že tím Amerika ukázala slabost, kterou teď prezident Putin využívá (FOX7, FOX8, FOX13, FOX21, FOX26). O posilování vojsk NATO informovali neutrálně až pozitivně, avšak zdůraznili, že hlavním konkurentem a prioritou by měla být Čína (FOX3, FOX10, FOX22). Zmínili také pozici Bílého domu, upozornili na hromadění vojenských sil u ukrajinské hranice a rusko-běloruské cvičení označují jako nebezpečné (FOX4, FOX6, FOX20).

Oproti Fox News nebylo CNN k prezidentovi Bidenovi jakkoliv kritické. Neinformovali tolik o samotných cvičeních, pouze o pohybu ruských vojsk a jednotek NATO. Fakt, že se jedná o cvičení, byl vedlejší

(CNN8). Zobrazovali hlavně satelitní snímky na hranicích s Ukrajinou, které ukazovaly ruská vojska (CNN5, CNN9, CNN11, CNN16, CNN19). V souvislosti s těmito zprávami také informovali, že jako rozbuška pro konflikt by mohla být tzv. operace pod falešnou vlajkou (CNN11).

Al-Jazeera o problematice vojenských cvičení prakticky neinformovala, pouze zmiňovala, že Spojené státy jsou z nich znepokojené (AL-J18). Informovala o často zvýšeném napětí a citovala objektivní prohlášení států jednotlivých stran. Prostor pro subjektivní názor dostal také například komentátor, který prohlašoval, že ruská válka s Ukrajinou není v jejich geopolitickém zájmu. V období, kdy ostatní média probírala již zmiňovaná cvičení, se Al-Jazeera zaměřovala na názory a hodnocení situace dotčených skupin – mladých Rusů a Ukrajinců, Ukrajinců žijících v Rusku či krymských Tatarů. (AL-J34, AL-J49, AL-J58).

The Moscow times celkově vydal v tomto období před válkou nejvíce článků. Informovali například také o cvičení v Transnistrii, o kterém ve zkoumaném období žádný další server nic neuvádí (TMT6). O posílení vojsk NATO a Ruska informovali objektivně přes citace veřejných činitelů obou stran. Často však kroky ruské vlády kritizovali. (TMT10, TMT12). Zajímavé ale je, že detailněji informovali o událostech po konci ruského cvičení, kdy se ruská strana snažila západ uklidnit s tím, že vojska stahují (TMT86, TMT103). Ukrajinské cvičení prezentovali jako ukázkou síly Rusku, a také, že se v případě potřeby budou bránit (TMT114). Dávali také prostor zprávám, které ukazovaly údajnou nespokojenost některých ruských obyvatel, kterým se nelíbí toto napětí a s ním spojená ekonomická situace, která se po koronavirové krizi nezlepšuje (TMT1, TMT11, TMT19, TMT22, TMT35, TMT109). Jejich cílem bylo ukázat, že ne všichni Rusové jsou západu nepřátelští (TMT22).

2.4.2. Informování o přesunu finálového zápasu Ligy mistrů UEFA z Petrohradu

Izvestija tuto událost prezentovala hlavně z pohledu ruské vlády. Ostatní servery to prezentovaly poměrně objektivně, ale přidávaly citace západních politiků místo ruských. Je zajímavé, že oficiální stanovisko bylo, že je Rusku velice líto, že nemohla být tato sportovní událost uspořádána v Petrohradě, ale zároveň odmítali, že by toto rozhodnutí pramenilo z politických důvodů. Neuváděli však z jakých důvodů toto rozhodnutí vzniklo. Celkově tuto událost rychle přešli a většina článků zabírala již popsany formát nakopírovaných informací, které se v úplně stejném znění vyskytoval i v ostatních článcích. Popisovali například důvody spuštění „speciální operace“, nebo že v roce 2014 byl na Ukrajině puč (IZ113, IZ259). Oproti tomu ostatní novinové stránky zmiňovaly politický tlak na toto rozhodnutí, obzvláště ze strany poslanců Evropského parlamentu (FOX167, CNN127, AL-J117, TMT250).

2.4.3. Rasismus na Ukrajině v době počátku invaze

O tomto tématu, dle mého vyhledávání, informovali pouze Fox News, Izvestija a CNN, nenašel jsem žádné články od serveru Al-Jazeera a The Moscow Times.

Toto srovnání je zajímavé tím, jakou měrou dávali za vinu ukrajinským úřadům a pořádkovým službám. Izvestija dávala právě těmto elementům vinu největší, popisovala a zvýraznila příběhy těchto studentů, jejich trable a utrpení. V textech bylo také zmíněno vyjádření ministerstva zahraničí Jihoafrické republiky. Zprávy měly investigativní novinářský tón a naznačovaly, že vinu na těchto diskriminačních incidentech nese především celý ukrajinský systém, nikoli jednotlivci (IZ193, IZ198). CNN ve své reportáži také zmínilo příběhy studentů. Autor textu kladl vinu ukrajinským úřadům a bezpečnostním složkám za jejich zjevně předpojaté zacházení s těmito studenty a cizinci. Zároveň však zdůraznil tlak na ukrajinské pohraniční služby a informoval o oficiálním vyjádření těchto služeb, kde byly jakékoli segregací praktiky popírány. Tón tohoto článku byl sympatický vůči problémům zahraničních studentů, ale zároveň se snažil

poskytnout vyvážený pohled na celkovou situaci. Zmíněn byl také například vlažný postoj nigerijské vlády (CNN91).

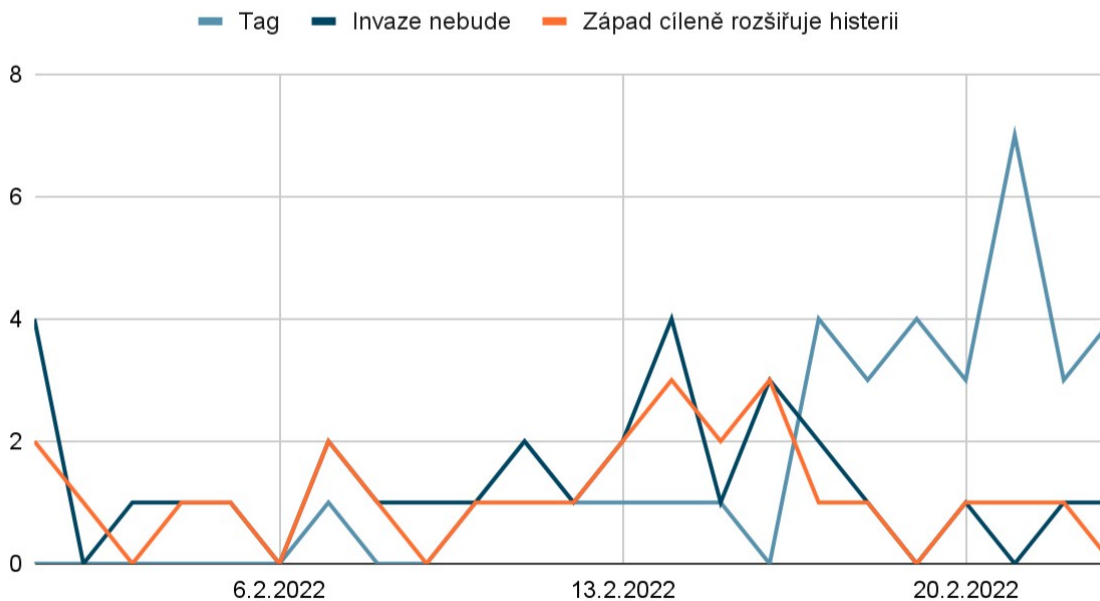
Fox News celou situaci popisovalo očima afroamerické žurnalistky New York Times Nikole Hannah-Jonesové. Ve svém komentáři explicitně nekritizovala ukrajinské úřady, ale samotné žurnalisty. Těm doporučila neskrývat své biasy, ale otevřeně je přiznat a pracovat proti nim. Dále uvedla, že by se měli lidé na tragédii na Ukrajině zaměřovat kvůli podstatě věci, a ne kvůli tomu že jsou kulturně i rasově podobní průměrnému Američanovi (FOX 168).

2.5. Statistické údaje jednotlivých narativů

Během svého sledování jsem si všiml šesti hlavních opakovaných narativů, jejichž četnost jsem také zaznamenával. Rozdělil jsem je podle období sledování do tří skupin – ty, které mají smysl sledovat do začátku invaze (24.2.2022), ty které lze sledovat po celou dobu a ty, které se objevují po začátku invaze. Zaznamenal jsem také jednu zajímavost – u článků před 24.2, se zpětně objevuje tag či rozkliknutelná rubrika “speciální operace na Ukrajině”. Znamená to, že někdo zpětně takto dooznačil související články. Všiml jsem si však, že se takto dělo selektivně pouze u článků, které mluví o Ukrajině negativně. Proto jsem sledoval četnost tohoto označení a v následující kapitole také uvedu příklady článků, které se editor rozhodl neoznačit. Sledování tohoto má však smysl pouze do začátku “speciální operace”, jelikož je jasné, že poté už nebyly články označovány zpětně.

Před počátkem invaze budu sledovat 2 témata: Odmítání invaze z ruské strany, Ukrajina se připravuje na válku/je agresorem, či tu válku sami chtějí a údajné šíření hysterie ze strany Spojených států. Zároveň také budu sledovat četnost užití již zmíněného tagu

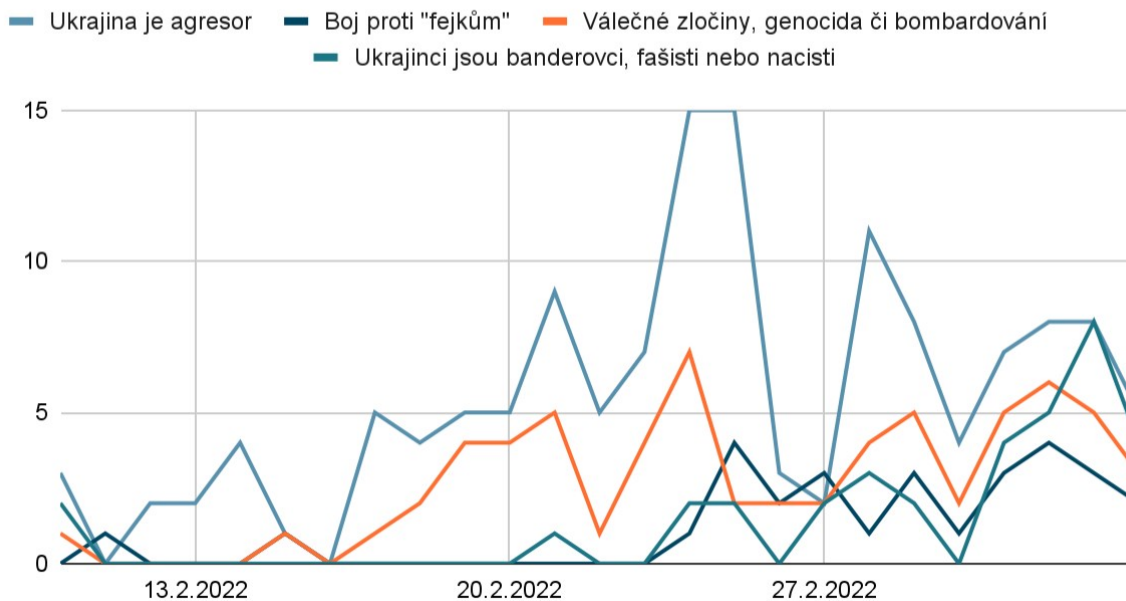
Vývoj počtu narativů před 24.2.2022

Z grafu si můžeme všimnout navýšení užívání tagu po 17.2., což je datum, které Rusové označují jako počátek eskalace z Ukrajinské strany.

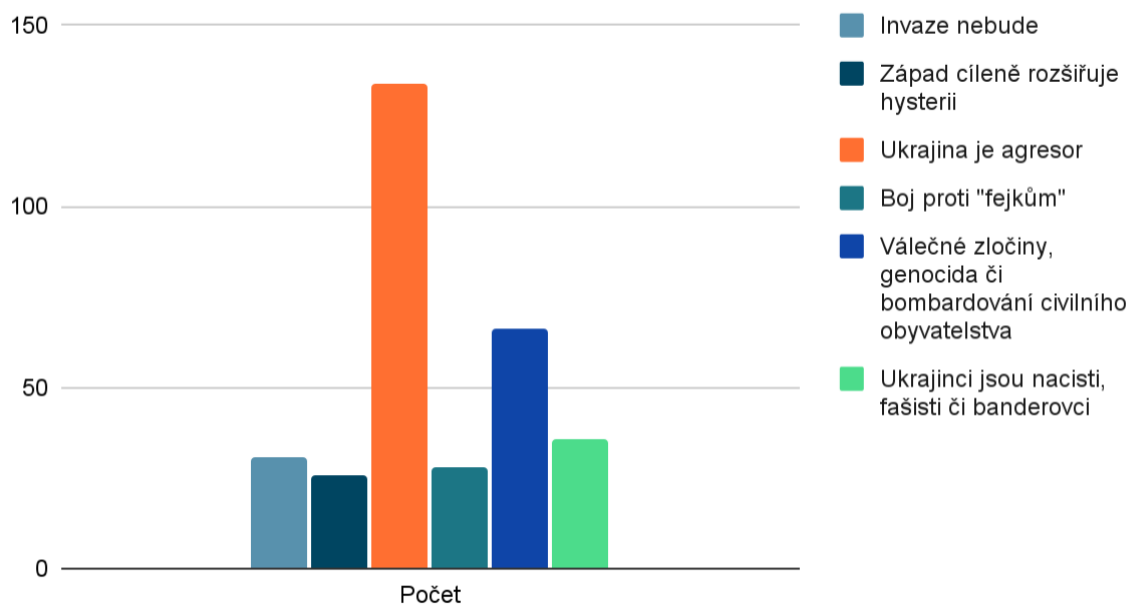
Po celou dobu budu sledovat četnost čtyř motivů: Ukrajina je v tomto konfliktu agresor, boj proti dezinformacím, či “fejkům”, porušování lidských práv, či cílené bombardování civilního obyvatelstva (ukrajinskou stranou) v Luhanské a Doněcké oblasti a ukrajinská vláda a někteří obyvatelé jsou nacisti/fašisti/banderovci.

Vývoj počtu narativů

Z grafu je zřejmá četnost opakování ze strany Ruska, že je v tomto konfliktu agresorem Ukrajina. Zároveň od 24.2 roste počet zpráv, které zmiňují boj proti dezinformacím.

Celový počet narativů

Za sledované období jsem do 24. 2. 2022 zapsal 102 článků. Téma odmítání agresivní invaze se objevilo v 31 z nich, což tvoří 30,3 %. O západu, který rozšiřuje pro svůj zisk hysterii se psalo celkem 26krát, což tvoří 25,4 %.

U sledovaných narativů celou dobu jasně vedlo téma, že Ukrajina je agresorem. Celkově to bylo zmíněno ve 134 článcích, což z celkového počtu 258 článků tvoří 51,9 %. Boj proti „fejkům“ se objevil v článcích 28krát neboli v 10,8 % článcích. Je však nutné podotknout, že tyto zprávy se začaly hojněji objevovat hlavně až po invazi. Válečné zločiny, či úmyslné bombardování civilního obyvatelstva tvořily druhou nejpočetnější skupinu. Tento motiv se objevil celkem 66krát, což tvoří 25,5 %. Jako poslední jsem sledoval narativ, že na Ukrajině je spousta nacistů – ať již u ozbrojených vojsk, ve vládě nebo také v obecné populaci. Toto téma bylo probíráno v 36 článcích neboli v 13,9 % celkového počtu.

2.6. Diskuse a shrnutí výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo na základě analýzy článků Izvestiji zmapovat vývoj narativů v období před, během a po začátku ruské invaze na Ukrajinu. Během tohoto výzkumu bylo tak za cílem zjistit jaké stejné zprávy, se západními a opozičními médii, přinášela Izvestija a poté porovnat, jak se způsob podání informací o těchto zprávách lišil.

V první části výzkumu jsem představil, jak postupně Izvestija budovala určité údajné prostředí, ve kterém byli Ukrajinci nespokojeni se svou vládou. Snažili se co nejvíce popírat nadcházející invazi, a dokonce zesměšňovali ostatní média a politiky, kteří tvrdili opak. S postupem času začali (retrospektivně – před 24.2., začátkem invaze) označovat články pod rubrikou „Speciální operace“. V těchto článcích označovali ukrajinskou stranu jako agresora, který nedodrжуje příměří, a dokonce chce získat atomové zbraně. V reakci na to upozorňovali, že minority nakloněné Rusku (či etničtí Rusové), jsou ohroženi před „banderovskými“

jednotkami, a proto je třeba uznat nezávislost Doněcké a Luhanské republiky. Po uznání těchto republik se začalo spekulovat o tom, zda jim Rusko poskytne pouze ekonomickou a humanitární pomoc, či přímo vojenskou. Po začátku invaze se naplno rozšířilo tzv. „vyvracení fejků“. Uživatelé internetu, nebo přímo nějaký expert, si vzali těžko dohledatelnou informaci, která nebyla v souladu s oficiálním narativem a tu poté vyvrátili – nejčastěji uživatelé internetu nebo přímo nějaký expert. Zároveň také v tomto období vzrostlo množství článků, které upozorňovaly na válečné zločiny. S tím také koreloval počet článků, které zobrazovaly Ukrajince jako nacisty či banderovce. V závěrečné fázi mého zkoumání jsem se zaměřil na časté zobrazování hrdinství ruských vojsk, jejich úspěchy, a naopak neúspěchy Ukrajinců.

Pokud se na sledované narativy podíváme statisticky, nejčastěji zmiňovaným narativem za celé období bylo, že ukrajinská strana je agresor. Celkově to bylo zmíněné v 51,9 % článků. Mezi další často zmiňované narativy patří: motivy válečných zločinů či úmyslné bombardování civilního obyvatelstva (v 25,5 % článků), narativ ukrajinských nacistů/banderovců (v 13,9 % článků), odmítání agresivní invaze (celkově v 12 % článků, avšak motiv se objevoval pouze do 24.2., v tomto období byl zmíněný v 30,3 % článků), boj proti „fejkům“ (v 10,8 % článků) a rozšiřování hysterie západními politiky či médii (v 10 % článků avšak motiv se objevoval pouze do 24.2., v tomto období byl zmíněný v 25,4 % článků).

Při porovnávání specifických článků jsem si všiml, že oproti ostatním médiím se Izvestija zabývala otázkou zbrojení mnohem více. Zároveň udávali, že Ruská strana má na vojenské cvičení právo, ale vojenské cvičení NATO a Ukrajiny je provokace. Při popisování rasismu na začátku Invaze neposkytovali žádný pohled ukrajinských úřadů, pouze pohled obětí. Tím nechci tyto případy rasismu vyvracet, spíše tím chci ukázat, jak využijí jakékoliv situace pro své potřeby, bez možnosti obhajoby. Při porovnávání zpráv okolo přesunutí finále ligy mistrů z Petrohradu se informace moc nelišili. Pouze byl poskytnut zajímavý komentář tiskového mluvčí Kremlu Peskova, který uvedl, že za tímto přesunem nejsou politické důvody. Oproti tomu ostatní média uváděla oficiální stanovisko UEFA, ve kterém bylo potvrzeno, že zápas byl skutečně přesunut z důvodu ruské agrese.

V průběhu mého zkoumání jsem si ale také povšiml rozdílů mezi zpravodajstvím CNN a Fox News. Fox news často kritizuje prezidenta Bidena, a celkově jejich články i pozvaní hosté mluví v duchu tzv. „America First“. Oproti tomu CNN tyto problémy či kritiku tolik nezobrazují.

3. Limity a doporučení pro další výzkum

Jako ostatní akademické práce má i tato své limity, které je třeba uvést.

Tato práce zkoumá pouze období 1. 2. 2022 – 6.3.2022, nelze proto vytvářet všeobecné závěry o zmíněných médiích. Zároveň zkoumá pouze jedno médium, které uvádí ruskou perspektivu. Ve člancích tohoto média také převládají oficiální stanoviska ruské vlády nad subjektivním reportingem. Proto bych zde doporučil komplexnější zkoumání v delším období

Jelikož je tato práce psaná po roce od vydání těchto článků, mohlo se stát, že byly některé smazány či upraveny. To samé platí o zprávách, které by prezentované informace mohli potvrdit nebo vyvrátit¹¹.

Při čtení této práce je také nutné zohlednit případný autorův „lidský faktor“. I přes to, že jsem se snažil být co nejvíce objektivní, mohl se například při porovnávání rétoriky mezi médii, objevit můj skrytý bias. S tím také souvisí určitá jazyková bariéra, jelikož nejsem rodilý Rus. Články jsem se snažil přeložit co nejlépe, a také jsem využil onlinové překladače deepl.com a občasně také Google překladač. Zároveň jsem některé překlady konzultoval s mojí babičkou, která má kořeny na Ukrajině, a také s ukrajinskou kamarádkou z Erasmu Julií Valkovou. Tento faktor jsem se také snažil eliminovat analýzou článku jako celku a analyzovat samotné věty či slova co nejméně.

¹¹ Například zmíněný smazaný článek dailymail, který údajně zveřejnil video, které medium Izvestija vyvracelo.

Závěr

Tématem této bakalářské práce bylo analýza komunikace média Izvestija a komparativní analýza se západními médii na začátku války na Ukrajině. Hlavním cílem bylo hlubší poznání toho, jak funguje část neboli jedno médium, ruské propagandy a pokusit se najít určité prvky informační války. V této práci jsem nejprve popsal základní koncepty spojené s propagandou a manipulačními technikami. Poté jsem určil důležitost pochopení vlastnické struktury médií, které jsem také popsal.

V praktické části jsem se hlavně věnoval psaným narativům média Izvestija, které jsem poté zasadil do časové linky. Tyto narativy jsem poté statisticky zaznamenal a zasadil je do grafů, které zobrazovaly jejich četnost a vývoj během zkoumaného času. V poslední řadě jsem porovnal konkrétní vydané zprávy a vytvořil z nich určité závěry.

Výsledky mého zkoumání potvrzovaly již zdokumentované případy ruské propagandy, jako například údajné porušování lidských práv a zobrazování Ukrajinců jako nacistů. Zároveň také doplnily chybějící motivy, jako například nejčastěji zmiňovaný narativ „Ukrajina je v tomto konfliktu agresorem“.

Při komparaci jsem si také všiml určitých prvků zesměšňování či shazování „nepřítele“, jako třeba porovnávání (a hanobení) amerických systémů THAAD a ruských S-500. Tím se také ukázalo určité prezentování falešných či zavádějících informací, jako například důvody přesunutí finálového zápasu Ligy mistrů UEFA.

Motivací k vypracování této práce bylo prozkoumat podrobněji vliv těchto médií a potenciální propagandy. Není možné považovat výstupy této analýzy za všeobecně platné, nicméně mohou posloužit jako základ pro více rozsáhlé a komplexní výzkumy na toto téma.

Summary

The topic of this bachelor thesis was the analysis of the communication of the media Izvestia and comparative analysis with the Western media at the beginning of the war in Ukraine. The main goal was to gain a deeper understanding of how a part of Russian propaganda works (or rather a single media outlet) and to try to find certain elements of information warfare. In this work I first described the basic concepts associated with propaganda and manipulation techniques. I then identified the importance of understanding the ownership structure of news outlets, which I also described.

In the practical part, I mainly focused on the written narratives of the Izvestia news site, which I then put into perspective by describing it in a chronological order. I then recorded these narratives statistically and put them into graphs, that showed their frequency and evolution over time. Finally, I compared specific news stories and drew some conclusions from them.

The results of my research confirmed already documented instances of Russian propaganda, such as alleged human rights violations and the portrayal of Ukrainians as Nazis. At the same time, I also added some missing themes, such as the most frequently cited narrative of "Ukraine is the aggressor in this conflict."

When comparing, I also noticed certain elements of mocking or putting down the "enemy", such as comparing the US THAAD and Russian S-500 systems (and in turn praising the Russian weapons system).

This also showed some false or misleading information, such as the reasons for the postponement of the UEFA Champions League final match.

The motivation for this thesis was to explore the influence of these media and potential propaganda in more detail. It is not possible to consider the outputs of this analysis as universally valid, however, they can serve as a basis for more extensive and comprehensive research on this topic.

Bibliografie

Ad Fontes. (n. d.). Al-Jazeera Bias and Reliability. Retrieved from: <https://adfontesmedia.com/al-jazeera-bias-and-reliability/>

Ad Fontes. (n. d.). CNN Bias and Reliability. Retrieved from: <https://adfontesmedia.com/cnn-bias-and-reliability/>

Ad Fontes. (n. d.). Fox News Bias and Reliability. Retrieved from: <https://adfontesmedia.com/fox-news-bias-and-reliability/>

Ad Fontes. (n. d.). The Moscow Times Bias and Reliability. Retrieved from: <https://adfontesmedia.com/moscow-times-bias-and-reliability/>

Amos, H. (2017). Izvestia at 100: A Russian Century Through the Lens of the Top Soviet Newspaper. *The Moscow Times*. Retrieved from: <https://www.themoscowtimes.com/2017/03/13/rise-fall-stagnation-100-years-of-izvestia-a57392>

Cialdini, R. (2012). *Zbraně vlivu: manipulativní techniky a jak se jim bránit*. V Brně: Jan Melvil.

Desai, S., & Oehrli, J. (2023). "Fake News," Lies and Propaganda: How to Sort Fact from Fiction. *Library, University of Michigan*. Retrieved from: <https://guides.lib.umich.edu/fakenews>

Dowell, B. (2012). Rupert Murdoch: 'Sun wot won it' headline was tasteless and wrong. *theguardian.com*. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/media/2012/apr/25/rupert-murdoch-sun-wot-won-it-tasteless>

Druckman, J. (2020). Framing. In Clark, R., Foster, K., Radcliff, B., & Bests, S. *Polling America: An Encyclopedia of Public Opinion*. (2., pp. 212-216). Greenwood Publishing Group.

DRUGÁ, D. (2023). WAR IN UKRAINE: RUSSIAN PROPAGANDA THEMES. *Strategic Impact*, 84(3-4), pp. 80-93.

Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), pp. 51-58.

Erickson, H. (2023). CNN. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/CNN>

Fontana, S. (2021). *Permeating the Human Psyche: The Role of Emotions in Nazi Propaganda* (Master of research, Western Sydney University, Sydney).

Fortuin, E. (2022). "Ukraine commits genocide on Russians": the term "genocide" in Russian propaganda. *Russian Linguistics*, 46(3), pp. 313-347.

Galtung, J., & Ruge, M. (1965). The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, 2(No. 1), pp. 64-91.

Hasher, L., Goldstein, D., & Toppino, T. (1977). Frequency and the conference of referential validity. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 16(1), pp. 107-112.

Hyatt, J. (2022). Meet The Oligarch Who Whispers In Putin's Ear. *Forbes.com*. Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/johnhyatt/2022/03/18/meet-the-man-who-whispers-in-putins-ear/>

Jiráček, J., & Köpplová, B. (2015). *Masová média*. (2., přepracované vydání). Praha: Portál.

Jowett, G., & O'Donnell, V. (2006). *Propaganda and persuasion*. (Fourth edition). Los Angeles: Sage.

Kahneman, D. (2012). *Thinking, Fast and Slow*. Penguin UK.

Kennedy, B., Tyson, A., & Funk, C. (2022). Americans' Trust in Scientists, Other Groups Declines. *Pewresearch.org*. Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/science/2022/02/15/americans-trust-in-scientists-other-groups-declines/>

Klass, G. (2009). Just Plain Data Analysis: Common Statistical Fallacies in Analyses of Social Indicator Data. *ResearchGate*.

Lauvergnier, C. (2022). Ukraine: People accused of looting tied to poles, stripped and beaten. *France24*. Retrieved from: <https://observers.france24.com/en/europe/20220404-ukraine-poles-public-humiliation-punishment-looting>

Lazer, D., Baum, M., Benkler, Y., Berinsky, A., Greenhill, K., Menczer, F., Metzger, M., Nyhan, B., Pennycook, G., Rothschild, D., Schudson, M., Sloman, S., Sunstein, C., Thorson, E., Watts, D., & Zittrain, J. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), pp. 1094-1096.

Liles, J. (2022). Did Biden Say, 'Putin Decides He's Gonna Invade Russia'?. Retrieved from: <https://www.snopes.com/fact-check/biden-putin-invade-russia>

Luhn, A. (2015). Russia's last independent English newspaper ends daily edition. *theguardian.com*. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/06/russia-moscow-times-weekly>

McQuail, D. (2007). *Úvod do teorie masové komunikace*. (Vyd. 3). Praha: Portál.

mediabiasfactcheck.com. (2023). Al Jazeera – Bias and Credibility. Retrieved from: <https://mediabiasfactcheck.com/al-jazeera/>

mediabiasfactcheck.com. (2023). CNN – Bias and Credibility. Retrieved from: <https://mediabiasfactcheck.com/left/cnn-bias/>

mediabiasfactcheck.com. (2023). Fox News (foxnews.com) – Bias and Credibility. Retrieved from: <https://mediabiasfactcheck.com/fox-news-bias/>

Mediabiasfactcheck.com. (2023). Moscow Times – Bias and Credibility. Retrieved from: <https://mediabiasfactcheck.com/moscow-times/>

Meduza.io. (2017). The Moscow Times' new majority owner is a Russian catering company executive. *Meduza.io*. Retrieved from: <https://meduza.io/en/news/2017/10/11/the-moscow-times-new-majority-owner-is-a-russian-catering-company-executive>

Mitchell, A., Gottfried, J., Kiley, J., & Matsa, K. (2014). Political Polarization & Media Habits. *Pewresearch.org*. Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/journalism/2014/10/21/political-polarization-media-habits/>

Otto, L., Glogger, I., & Boukes, M. (2017). The Softening of Journalistic Political Communication: A Comprehensive Framework Model of Sensationalism, Soft News, Infotainment, and Tabloidization. *Communication Theory*, 27(2), pp. 136-155.

Paul, C., & Matthews, M. (2016). The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model. *Rand.org*. Retrieved from: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2017). 'Heavenly Hundred' Memorial Destroyed In Kyiv, Suspect Detained. Retrieved from: <https://www.rferl.org/a/ukraine-heavenly-hundred-memorial-destroyed-kyiv/28775564.html>

Ray, M. (2023). Fox News Channel. *Britannica*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/Fox-News-Channel>

Ray, M. (2023). Fox News Channel. *Britannica*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/Fox-News-Channel>

Schatz, I. (2019). Cherry Picking: When People Ignore Evidence that They Dislike. *effectiviology.com*. Retrieved from: https://effectiviology.com/cherry-picking/#Cherry_picking_in_the_media

Schmitt-Beck, R. (2015). Bandwagon effect. In: *The International Encyclopedia of Political Communication*.

Šedý, J. (2021). *Kritické myšlení*. (První vydání). Praha: Galén.

Swift, A. (2016). Americans' Trust in Mass Media Sinks to New Low. Retrieved from: <https://news.gallup.com/poll/195542/americans-trust-mass-media-sinks-new-low.aspx>

The Moscow Times. (2017). The Moscow Times Closes Print Edition. *The Moscow Times*. Retrieved from: <https://www.themoscowtimes.com/2017/07/05/russian-extends-tit-for-tat-food-ban-till-the-end-of-2018-a58293>

Wimberg, E. (2007). Socialism, democratism and criticism: The Soviet press and the national discussion of the 1936 draft constitution. *Soviet Studies*, 44(2), pp. 313-332.

Youtube. (2017). WATCH: Rupert Murdoch Introduces President Donald Trump In New York (FNN). Retrieved from:
https://www.youtube.com/watch?v=t4K1BIwKJlk&ab_channel=LiveNOWfromFOX

Zeidam, A. (2023). Al Jazeera. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/Al-Jazeera>

Seznam příloh:

Příloha č.1: tabulka zkoumaných článků s příslušnými ID

Příloha č.2: Překlady

Seznam grafů:

Graf č.1: Počet článků

Graf č.2: Vývoj počtu narativů před 24.2.2022

Graf č.3: Vývoj počtu narativů

Graf č.4: Celkový počet narativů

Přílohy:

Příloha č. 1: tabulka zkoumaných článků s příslušnými ID

Jelikož je soubor příliš velký na přímé vložení do této práce, uploadnul jsem ho na cloudové úložiště. Všechny odkazy obsahují ten stejný soubor

<https://drive.google.com/drive/folders/1YUeafKOS7pv0pqX4SEe5T0MDIKdV9J7X?usp=sharing>

g

<https://uloz.to/shared/folder/Hnsg0Jirh8Ef#!ZGOuAQR2AGIzL2ExBTEuA2ZIATHIZJMSBTuUrKIhIGOvHJV5Zj==>

<https://www.dropbox.com/sh/1iwrzwp4dgz0j4f/AABWkw5QST9gu94vUEFfXrdRa?dl=0>

Příloha č.2: Překlady

Strana 11

“Phenomenon of public opinion impinging upon itself: In their political preferences and positions people tend to join what they perceive to be existing or expected majorities or dominant positions in society. It has been most intensely discussed with regard to elections and issue attitudes.”

(fenomén veřejného mínění, které naráží samo na sebe: Lidé mají tendenci se ve svých politických preferencích a postojích připojovat k tomu, co považují za existující, nebo očekávané většiny či dominantní pozice ve společnosti. Nejintenzivněji se o něm hovoří v souvislosti s volbami a postoji k otázkám)

Strana 22

„Пусто будет: украинцам надоело славить «героев Майдана»”

“Bude to prázdné: Ukrajinci jsou unaveni z oslavování "hrdinů Majdanu”

Strana 23

„С 2014 года киевские власти проводят военную операцию против жителей Донбасса, которые отказались признавать итоги государственного переворота и новую власть на Украине. При этом в сложившейся ситуации Киев винит Москву. Россия неоднократно заявляла, что не является стороной внутриукраинского конфликта. Вопросы его урегулирования обсуждаются в минском и нормандском форматах.“

(Od roku 2014 vede kyjevská vláda vojenskou operaci proti obyvatelům Donbasu, kteří odmítají uznat výsledky státního převratu a novou vládu na Ukrajině.

Kyjev zároveň ze současné situace obvinil Moskvu. Rusko opakovaně prohlásilo, že není stranou vnitřního ukrajinského konfliktu. O jeho urovnání se jedná v minské a normandské formě)

Poznámka pod čarou

Для подавляющего большинства украинцев совершенно не очевидно, что представляет собой **конфликт**, который продолжается уже восемь лет. Исходя из географического расположения Закарпатья, можно только удивляться, что подобные инициативы там в принципе появляются. Во-первых, из-за специфического национально-этнического уклада. Во-вторых, это самая удаленная от Донбасса точка **Украины**. Естественно, война опосредованно затронула и запад республики. Но для многих людей в Ужгороде и регионе в целом всё равно возникает вопрос: они-то каким образом вовлечены в нее? Население не воспринимает происходящие в Донбассе события как что-то близкое, болезненное

(Napróste většíně Ukrajinců není vůbec jasné, o co v konfliktu, který trvá již osm let, jde. Na základě geografické polohy Zakarpátí se lze jen divit, že se tam takové iniciativy v zásadě objevují. Jednak kvůli specifickému národnostně-etnickému vzorci. Za druhé je to nejvzdálenější bod Ukrajiny od Donbasu. Válka se samozřejmě nepřímó dotkla i západu republiky. Ale pro mnoho lidí v Užhorodě a v celém regionu stále vyvstává otázka: jak se jich to týká? Obyvatelé nevnímají události, které se odehrávají na Donbasu, jako něco blízkého a bolestného)

Poznámka pod čarou

Финансовых и энергетических плюсов для Украины и Молдавии нет, считает руководитель проекта Фонда Горчакова, младший научный сотрудник Института экономики РАН Максим Бороденко. По его мнению, желание отключиться от энергосетей России и Белоруссии лежит в политической плоскости.

— Первая причина — политика. В последние годы Киев и Кишинев демонстративно отказываются от связей с РФ, несмотря на экономические убытки. Вторая — можно предположить, что будут созданы какие-то новые схемы, к примеру, по импорту электроэнергии из ЕС. Все масштабные украинские проекты по отказу от поставок российского газа и угля из Донбасса реализуются лишь на словах. На деле Украина продолжает закупать, не напрямую, а через посреднические схемы, на которых зарабатывают определенные люди.

(Podle Maxima Borodenka, vedoucího projektu Gorčakovovy nadace a juniorního vědeckého pracovníka Ekonomického institutu Ruské akademie věd, neexistují pro Ukrajinu a Moldavsko žádné finanční a energetické výhody. Podle jeho názoru spočívá snaha o odpojení od energetických sítí Ruska a Běloruska v politické sféře. Prvním důvodem je politika. Kyjev a Kišiněv v posledních letech demonstrativně odmítají vazby s Ruskou federací, a to i přes ekonomické ztráty. Druhým důvodem je, že lze předpokládat vytvoření některých nových schémat, například pro dovoz elektřiny z EU. Všechny rozsáhlé ukrajinské projekty na odmítnutí dodávek ruského plynu a uhlí z Donbasu jsou realizovány pouze slovně. Ve skutečnosti Ukrajina nadále nakupuje, nikoliv však přímo, ale prostřednictvím zprostředkovatelských schémat, na nichž vydělávají určití lidé)

Teze BP

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Jakub Neumann

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2020

Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta:
64934293@fsv.cuni.cz

Studijní program/specializace:
Marketingová komunikace a PR

Razítko podatelny:

Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd	
Došlo dne:	14 -03- 2023 -1-
Čj: 86	Příloh:
Přiděleno:	

Název práce v češtině:

Komparativní analýza reakce západních a východních médií na ruskou invazi na Ukrajinu

Název práce v angličtině:

Comparative analysis of differences between western and eastern news outlets reporting on the Russian invasion of Ukraine

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023)

(diplomovou práci je možné obhajovat nejdříve šest měsíců od schválení tezí)

LS 2022/2023

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Americký prezident Joe Biden varoval dne 17. února 2022 před nevyhnutelností invaze ruských vojsk na území Ukrajiny. O několik dní později byla ruská invaze zahájena. Cílem této práce je zpracovat a porovnat rétoriku používanou médii před, během a po této události a zároveň se zaměřit na to, jak se tato rétorika postupem času měnila.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Úvod

1. Teoretická část, definice pojmů
2. Časová linka událostí, popsání situace
3. Představení zkoumaných médií
4. Metoda výzkumu
5. Výsledky komparativní analýzy
6. Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Výzkum bude probíhat v období tří měsíců

Zkoumaná média:

Fox, CNN, BBC, Al-Jazeera, ČT, Aeronet, Izvestia (Известия), The Moscow Times

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Kvalitativním výzkumem (obsahovou analýzou) zjistím rétoriku daných médií a její případné změny. Poté komparativní analýzou porovnam, jak jsou informace z daného média podávány.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

THUSSU, Daya Kishan a Des FREEDMAN, 2003. War and the media: reporting conflict
24/7. 1st pub. London: SAGE Publications. ISBN 0-7619-4313-7

Knihla analyzuje válečné zpravodajství, představuje mnoho dat a postřehů, které pomáhají porozumět interakci mezi komunikací a konfliktem. Autoři zároveň poskytují množství znalostí o médiích a světových konfliktech.

ALVAROVÁ, Alexandra, 2017. Průmysl lži: propaganda, konspirace a dezinformační válka. ISBN 978-80-7553-492-7.

Ačkoliv kniha není psaná odborně, poskytuje důležitý pohled do dezinformační scény. Zároveň také popisuje ruský styl informační války a ukazuje jak rozeznat propagandu a jak se jí bránit.

BURTON, Graeme, 2001. Úvod do studia médií. Brno. ISBN 80-859-4767-6.

Tato kniha pomáhá porozumět moderním médiím a jejich kultuře, vysvětluje jak je možné média studovat a analyzovat.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPOVÁ, 2009. Masová média. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-466-3.

Tato kniha rozšiřuje znalosti z předchozí knihy, přidává různé příklady a pomáhá porozumět na co se při mém rozboru zaměřit.

MCQUAIL, Denis, 1999. Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál. ISBN 80-717-8200-9.

Profesor McQuail je světoznámý teoretik mediální komunikace. Tato publikace nabízí náhled do světa médií a představuje principy teorie masové komunikace.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

Antipopulistická komunikace v kontextu války na Ukrajině: případová studie České republiky (Šugarová 2023)

Postup českých médií v období ukrajinské krize (Husáková, 2016)

Komparace diskurzu v Rusku a Ukrajině o konfliktu na Krymu (Yanchuk, 2012)

Datum / Podpis studenta/ky

14.3.2023

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Judr. Ing. Petr Koblorský Ph.d.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.